

S mi nemcsak hogy örömmel jegyezzük föl folyóiratunk hasábjain a tudomány ez ünnepélyét és a megtiszteltetést, mely ezzel a tudományok derék törhetlen bajnokát oly méltóan érte; hanem részünkről is, mint e vallási folyóirat szerkesztői a szabadelvű theologia és a tiszta vallásosság nevében a tudomány férfiai üdvkivánsataihoz leghőbb kívánatainkat csatolva üdvözljük hazánk érdemekben megőszült nagy tudósát. Ő, a ki természetet vizsgálva, Istent nem megtagadni, de imádni tanulta, eclatans, nagy élő példája a tudomány és vallás egyességének. S épen azért, mi a vallás képviselői a tudomány férfijaival együttesen szívünkéből óhajtjuk jubileuma alkalmából, hogy az Isten őt, mint a magyar tudományosságnak, egyházunknak és nemzetünknek fényes büszkeségét még sokáig, sokáig világotlatva éltesse!!!

P.

K Ü L Ö N F É L É K.

Zsinati főtanácsunk folyó évi augusztus 24-én Székely-Keszteron megnyitandó közgyűlése — kapcsolatban a Dávid Ferencz ünnepélylyel — gyorsan közeleg. Mire jelen fűzetünk megjelenik, csak néhány nap fog elválasztani attól. E nevezetes ünnepély szokatlan mértékben keltette már is fel nem csak hazai közönségünk, hanem a külföld figyelmét és érdeklődését is. Tizenegy évvel ezelőtt az unitárius vallás Erdélyben lett törvényesítésének háromszázados évfordulója alkalmából Tordán tartott zsinati közgyűlés történelmi jelentőségre emelkedett. Jelen közgyűlés Dávid Ferencz unitárius első püspöknek, a 16-ik évszáz reformátorai egyik legnagyobbikának a dévai várfogságban 1579-ben történt halála háromszázados évfordulója alkalmából — szintén nagyjelentőségűnek ígérkezik. Benu az országban szorgalommal foly a tőkegyűjtés Ferencz József püspök ur ernyedetlen szorgalmu vezetése alatt, megörökítendő a Dávid Ferencz emléket egy ily uton nevére teendő alapítvánnyal is. A gyűjtés és adakozás, kivált a jelen évben, valóban bámulatos mérvet öltött. Az angol unitáriusok képviselői gyanánt Gordon Sándor belfast-i pap, s a szép művészetek mestere (M. A.) és Chalmers András cambridge-i pap jelennek meg. Gordon ur a magyar nyelvet, s az unitarismus történelmi multját nagy érdeklődéssel tanulmányozta, s mint mélyre ható egyházi történész a „Brit és külföldi unitárius társulat“ 1877-dik évi május 23 iki gyűlésében tartott nagy hatásu beszédéből olvasóink előtt ismeretes (L. K. M. 1877: 160—167 l.). Chalmers úr, több évet töltött német egyetemeken is. Oldham-ben, mint ottani pap, 4—5 év alatt 40 ezer frtot gyűjtött, melyből gyönyörű új templom épült. Cambridgeben, az angol orthodoxia ezen egyik főhelyén, a mult évben unitárius ekklézsia alakulván, a közbizalom őt hívta meg papnak. A ma-

gyarok iránti rokonszenvének az unitárius társulat 1878-ik évi gyűlésen tartott beszédében nyilvános jelét adta a külföldi unitáriusokról és más szabad keresztényekről szólva. A német nyelvet szabatosan és folyékonyan beszéli. A múlt évben a németországi „Protestanten-Verein“ hildesheimi gyűlésén az említett társulatnak méltó képviselője volt. A zsinaton valószínűleg felolvasást tart német nyelven a „Nemzeti haladás főbb tényezőiről.“ A nagy nevű Böhöni Farkas Sándor által 1829—30-ban meglátogatott ész. amerikai hitrokonok részéről is útra kelt már Heywood János H. úr, unitárius pap Louisville-ben, hogy a testvéri viszonyt, melyet Dall úr, az amerikai unitárius társulat indiai missiojának vezetője Kalkuttában, 1868 évi személyes látogatásával felelevenített, Hale bostoni lelkész és társai a bécsi világiállítás alkalmával a budapesti találkozással, Morison ur pedig ugyanakkor Erdélyben tett körutjával erősített, s melyet Richmond Anna úrasszony 5000 dollárnak az erdélyi unitáriusok részére iskolai czélokra lett felajánlásával, Fretwell ur pedig szintén Amerikában hason czélra eszközölt gyűjtéseivel megerősített, ezt a testvéri viszonyt még szorosabbá fűzve, mint hivatalos képviselő. Jelen zsinatot tehát a magyar, angol és amerikai unitáriusok, s közvetve más szabad keresztények testvéries ölelkezése fogja egyebek mellett nagyjelentőségüvé tenni. Hozza Isten szerencsésen a külföldi testvéreket, hazánk és nemzetünk e nemes barátait a messze távolból! Szívünk teljességéből legyenek üdvözölve!!

Boros György, ifju akadémiai tanár, két évi távollét után Londonból hol a „Manchester New College“ben theológiát, s klasszikus és keleti nyelveket hallgatott, július 26-án szerencsésen körünkbe haza érkezett. B. barátunk már a hetedik azon magyar unitárius tanuló közül, kik az angol hitrokonok szives segélyével fejezték be akadémiai tanulmányaikat. B. több ízben megfordulván ottani ekkleziáinkban mint közkedvességben részesült predikátor, alkalma nyílt az angol pezsgő egyházi élet behatóbb tanulmányozására s közvetlen tapasztalatok szerzésére, melyeket, valamint tudományos ismereteit, hogy kívánt sikerrel hasznosítsa egyházunk szolgálatában, szívünkben őhajtuk.

Nevezetes tanügyi mozzanatát képezte a múlt heteknek az orsz. és a tiszántúli középtanodai tanár-egyletek nagygyűlése, az előbbi Debreczenben, az utóbbi Holdmezővásárhelyen. Mind a kettő nagy érdeklődő közönségnek örvendett, de különösen az országos, melynek tagjai immár nagyon felszaporodott. E gyűlés tárgyai közül kiemeljük Kármán Mór előadást az egységes középiskola felett, melyben a gymnasiális tanításnak túlnyomóan humanisticus voltát hangsúlyozta. Érdekes eszmecsere-t költött fel Kármán értekezése, melynek végén Erdői indítványára kimondatott, hogy a kérdés még egyáltalán nem érett anynyira, hogy az egységes középtanoda elve Kármán felfogása szerint mondassék ki. Géresi Kálmán a magyar prot. iskolák multjáról értekezett behatóan s szellemesen, míg Névy László a távollévő Say Mórnak a szolgálati szabályzatról kidolgozott tervezetét olvasta föl és vitatta meg. A gyűlés végén több indítvány tétetett, melyek közt figye-

lemre méltó volt a Kuncz Adolfé, ki sürgette, hogy az ország minden középtanodája képviseltesse magát az egyesület közgyűléseiben. Tiszviselők választására kerülvén a sor, elnökké ismételten és már hatodszor Berecz Antal, alelnökké pedig szintén hatodszor Hofer Károly lett kikiáltva. Tiszteletbeli tagokká lettek: Révész Bálint, Ipolyi Arnold és Tanárky Gedeon. A holdmezővásárhelyi gyűlés fénypontját köztisztületben álló munkatársunk Imre Sándor kitűnő fölolvasása képezte, melyben azon módokat fejtegeté, melyek által a nyelvérzék élesztése s a nyelvtisztaság megőrzése legsikeresebben volna eszközölhető az iskolákban. Utal más népek példájára, kik a nemzeti nyelv épségben tartását legelső feladataik közé sorozzák. Ajánlja tájszólások gyűjtését s a szóelemzés által a nyelv-érdek és érzék rendszeres fölébresztését. Értekezése ki fog nyomatni. Beszéltek még: Gergely Károly a vallás-tanítás módszeréről, Géresi Kálmán a jelen év tanügyi mozgalmairól s Futó Mihály a vásárhelyi tanoda multjáról. Határozatkép kimondatott egy vidéki prot. tanárgyámolóító egylet alakítása. Végül a választmány alakult meg, s tiszteletbeli tagok választattak, köztük Imre Sándor és Ladányi Gedeon Kolozsvárról.

A magyarnyelvi póttanfolyamra Kolozsvártt a német és szász tanítók igen szép számmal jelentek meg. Megyénként felmutatva: 1) Alsó-Fejérből német: 1, román 32. Összesen 33. 2.) Besztercze-Naszód, n. 29, r. 30. össz. 59. Brassó: n. — r. 5. Csik: n. — r. 4. Fogaras: n. — r. 1. Hunyad: n. — r. 9. Kis és Nagyküküllő: n. 11, r. 7. ö. 18. Kolozs: n. 7, r. 53. ö. 60. Maros-Torda: n. — r. 2. Szathmár: n. — r. 5. Szeben: n. 6, r. 32. ö. 38. Szilágy: n. — r. 33. Szolnok-Doboka: n. 1. r. 55. ö. 56. Torda-Aranyos: n. — r. 22. Összevéve: 55 német és 290 román tanító. Mindössze: 345. Osz-tályok szerint: német I. oszt. kezdők: 34; II. haladottabbak: 21. Román: I. kezdők: a. csoport 75. b. 71; II. haladók. a. csoport 78; b. 68. Paál Ferencz képezdei igazgató úr és tanártársai, a mint alkalmunk volt meggyőződni, buzgó tevékenységet fejtettek ki a cél elérése érdekében, és úgy hisszük, az eredmény a várakozásnak minden oldalról meg fog felelni. Az első póttanfolyam azonban aránylag igen nagy költségen megtett kísérletnek mondható, melyből a közokt. minis-ter úr egy jövő tanfolyam berendezésére a jelenleg működött tanárok véleménye nyomán biztosabb tájékozást merithet.

A Ɖepsi-Miklősvárkőri unitárius egyházi gyűlés, mint rendes tudósítónk írja, ez évben jun. 18-án tartatott meg Árkoson, szép számu közönség jelenlétében. Az ünnepélyes isteni tisztelet után, Kiss Mihály, a kör érdemes eseresse szép beszéddel üdvözölte a gyülekezetet. Felfejtette a testvéries évi összejövetel célját, mely nem egyéb, mint a köri ekklézsiák közigazgatási, nevelésügyi, pénzügyi, s más külső és belső, anyagi és szellemi ügyeivel való foglalkozás, és a melyeknek mind az isteni tiszteletre s a vallásélet fentartására kell irányulniok. Előadta, továbbá, az unitarismus missioját s a tagokat felhivta e hivatás buzgó betöltésére.

Az állami főfelügyeletnek a prot. iskolák feletti gyakorlá-

sára nézve alkotandó törvényre vonatkozó, már ismeretes pontozatokat az Unitáriusok E. K. Tanácsa tárgyalván, indítványba hozta, hogy azokra a zsinati főtanács egy a közokt. kormányhoz intézett feliratban fejezze ki nézetét, melyet annak idején folyóiratunkban közölni fogunk.

Gyász hírek. Magyar Mihályt, kolozsvári anyae eklézsiánk buzgó másod gondnokát, (épen 15 évig viselte e hivatalt), Kolozsvár város tanácsosát és az unitárius egyházi főtanács tagját f. é. július 16-án kísértük a temetőbe. Tevékeny egyházi s városi hivatalnok, szerző apa s családfő, egyenes jellem és szeretetre méltó jó szívű ember volt. Magán és közélet terén szép készultséggel még több tapasztalattal és ezeknél is több úgyszeretettel sok szépet és jót mivelt. Atyja, szintén Magyar Mihály, Marosszékről Szentháromságról Kolozsvárra telepedve, jó hirnevű sebész volt. Veszedelmes vese- és májbaj kinozta főleg a jelen évben. Annak esett áldozatul a különben még munkabíró, erős, közép-magas testalkatu férfi élete 64-ik évében. Kolozsvári eklézsiánkban s a város közönségében szép emléket hagyott maga után. Neje: Andrásófszky Mária, — gyermekei: Géza, városi levéltárnok és neje Knöpfler Klementin, — Ilonka, s férje Hori Béla kolozsmegyei árvaszéki úlnök, — Mihály, tanárjelölt, — számos unokái s anyósa Andrásófszki Efraimné szül. Mildt Mária bánatában mi is őszintén részt veszünk. Nyugodjék békével!

Pap Mózes tanártársunkat közelebről újra megrázó csapás érte. Drága kedves neje az 1873-iki kholerának, iker két kis leánya bizonyos időközben, rá következő, a diphteritisnek esett áldozatul néhány év előtt. Folyó évi jul. 9-ről kapjuk a leverő tudósítást Tordáról, hogy egyetlen fia Pap Samu egy szerencsétlen esés következtében, élete 12. évében, mint II. gymn. osztálybeli tanuló, néhány napi kín után elhunyt, atyjának, özv. Székely Eleknének és Pap Sámuelnek, mint nagy szülőinek, s egyedül maradt testvérének: Eszternek kimondhatatlan bánatára. Mintha egy setét végzet sujtaná szüntelen tanártársunkat, ismét vérzeniök kell a beheggedni nem tudó sebeknek, ismét bántja a bánatban borongó szív csendesülő fájdalmait az élet legnagyobb vesztese! . . . A remény biztatá, hogy maradtak még vigasztalói, de az egyik azok közül is elvétellett, s alig van már egy pont, hol a fáradt lélek megpihenjen. Szívünk szerint osztozunk mély bánatában, melyről igazán el lehet mondani a kesergő prófétával: jöjjetek és lássátok, van-e oly bánat, mint az én bánatom?!

ARANY-KÖNYV.

A Dávid Ferencz-alapítványra tett kegyes adományok.

Huszonhetedik közlemény.

	fr. kr.		frt. kr.
3787. Ferenczi Mózes (19-szer) 12 —	—	Albert János és Szigethi Sándor gyűjtő ivén Tordáról:	—
(ezzel már 100 frtra megy adománya).		A tordai eklézsia	10 —